Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1869. Wydano i rozesłano dnia 3. Lipca 1869. **X. Część.**

Nr. 25.

Ustawa z dnia 29. Marca 1869. r.,

dotycząca konskrypcyi (obliczania ludności).

Ażeby zaprowadzić jednostajne postępowanie przy obliczaniu ludności, udzielam, za zgodną uchwałą obudwu Izb Rady Państwa Mojego, zatwierdzenia załączonemu przepisowi, i rozporządzam, co następuje:

Artykuł I.

Pierwsze obliczenie ludności podług tego przepisu ma być przedsięwzięte we wszystkich w Radzie Państwa zastąpionych królestwach i krajach w roku 1870., na podstawie stanu z dnia 31. Grudnia 1869. r.

Artykuł II.

Wraz z obliczeniem ludności ma nastąpić także spisanie najważniejszych w gospodarstwie zwierząt domowych.

Artykuł III.

Drugie obliczenie podług tego przepisu ma być przedsięwzięte na podstawie stanu z dnia 31. Grudnia 1880. r., a każde dalsze co 10 lat.

Artykuł IV.

Cesarskie rozporządzenie z dnia 23. Marca 1857. r. (Dz. ust. Państwa nr. 67.) i zatwierdzony niem przepis co do obliczania ludności, przestają być obowiązującemi.

Artykuł V.

Minister Spraw Wewnętrznych ma polecenie, wykonać tę ustawę, i jest upoważniony do wydawania potrzebnych rozporządzeń wykonawczych.

Wiedeń dnia 29. Marca 1869. r.

Franciszek Józef m. p.

Taaffe m. p. **Giskra** m. p.

Przepis względem przedsiębrania konskrypcyi.

A. Przygotowanie do konskrypcyi.

§. 1.

Wszystkie budynki, przeznaczone na mieszkanie dla ludzi, o ile ich numerowanie nie jest jeszcze uskutecznione, muszą być ponumerowane. To samo stać się ma ze stojącemi osobno domami, z odległemi chatami leśnemi i górskiemi i t. d., jak również z takiemi budynkami, które tylko czasowo nie są zamieszkane. Należące do domu mieszkalnego zabudowania objęte są jego numerem, i nie będą osobno numerowane. Zmazanie numeru może być zarządzone tylko przez polityczną władzę powiatową (Starostwo powiatowe, lub urząd gminny posiadający własny statut gminny.).

§. 2.

Do numerowania mają być używane zwyczajne liczby; ułamki nie mogą się znajdować przy takich liczbach.

§. 3.

Numer ma być umieszczony po tej stronie domu, gdzie główny wchód się znajduje, i to, jeźli być może, nad tymże wchodem, i należy go utrzymywać zawsze w stanie czytelnym.

§. 4.

Nowo zbudowany dom mieszkalny będzie nawet wtedy, jeźli stoi między numerowanemi już domami, oznaczony tym numerem, który następuje po ostatnim w miejscu, a w miastach lub miasteczkach, gdzie istnieje numerowanie podług ulic (§. 6.), po ostatnim w ulicy (na placu).

Jeźliby zaś tam, gdzie nowy budynek stanął w rzędzie domów, był jeden numer opróżniony, ma on otrzymać tę opróżnioną liczbę.

§. 5.

Jeźli dwa lub kilka domów przez budowę w jeden dom połączone zostaną, musi ten jeden dom tak długo nosić owych kilka numerów, dopokąd nie będzie przedsięwzięte nowe numerowanie budynków w miejscu, lub w razie numerowania ulicami, w ulicy (na placu), albo też dopokąd nowa budowa (§. 4.) lub inna jaka zmiana budownicza nie nastręczy dogodnej sposobności do przydzielenia opróżnionej liczby innemu budynkowi mieszkalnemu.

§. 6.

Jeźli zajdzie potrzeba nowego numerowania wszystkich domów w jakiem miejscu, mają numera zaczynać się od 1., i wedle położenia domów iść dalej w najodpowiedniejszy sposób w porządku arytmetycznym, aż wszystkie należące do tej samej miejscowości domy mieszkalne będą ponumerowane. Dzielnice miast i przedmieścia, noszące osobne nazwy, mogą być oddzielnie numerowane.

W miastach i innych rozległych miejscowościach może nastąpić także podług ulic i placów podzielone numerowanie.

§. 7.

Numerowanie nie opatrzonego jeszcze liczbą domu może być przedsięwzięte tylko na zarządzenie zwierzchności gminnej za uwiadomieniem władzy powiatowej; zmiana zaś numerowania pojedynczych domów lub całych miejscowości, dzielnic miasta i t. d. może być dozwoloną tylko z szczególnych powodów przez przełożoną władzę powiatową.

We wszystkich tych wypadkach (§§. 4.—7.) działać potrzeba w porozumieniu z władzą podatkową i tabularną.

§. 8.

Koszta numerowania i tegoż utrzymania w dobrym stanie ma ponosić właściciel budynku.

Gmina może dla zaprowadzenia jednostajności w numerowaniu czynić stósowne rozporządzenia.

§. 9.

U wjazdu i wyjazdu każdej miejscowości ma być kosztem gminy umieszczoną w stosownem miejscu tablica (tablica miejscowości), i potrzeba ją utrzymywać zawsze w takim stanie, ażeby jej napis mógł być łatwo czytanym. Tablica ta ma zawierać nazwę miejscowości, tudzież gminy i powiatu

politycznego, do którego należy, a w miejscowościach, położonych w granicznym powiecie celnym, także ten dodatek.

Polityczny Rząd krajowy postanawia, w którym języku krajowym mają być sporządzane napisy.

§. 10.

Naczelnicy gmin są odpowiedzialnymi za to, ażeby rozporządzenia poprzednich §§. 1.—9. w całej gminie były dopełniane, i mają czuwać nad dokładnem ich wykonaniem.

Jeżeli właściciel domu pomimo wydanego mu rozkazu nie uskuteczni numerowania swojego domu mieszkalnego, albo też odnowienia lub zmiany takowego w razie potrzeby, natenczas powinien naczelnik gminy kazać przedsięwziąść numerowanie kosztem właściciela budynku.

II. Postępowanie przy konskrypcyi.

§. 11.

Obliczanie po miejscowościach i gminach przeprowadzają gminy, obszary dworskie i władze polityczne podług budynków mieszkalnych, a w tych podług pomieszkań.

Tylko spisanie znajdujących się w czynnej służbie wojskowych pozostawia się władzom wojskowym.

Jako należących do tej kategoryi wojskowych, których spisywać mają władze wojskowe, uważa się wszystkich w czynnej służbie będących, albo czasowo tylko urlopowanych, albo nakoniec do stanu wojskowych zakładów należących członków armii stałej, marynarki wojennej i administracyi armii.

Natomiast wykluczeni są od spisywania przez władze wojskowe pensyonowani i z zatrzymaniem charakteru wojskowego kwitowani wojskowi, należące do stanu zakładów wojskowych cywilne osoby (§. 29.), puszczeni na stały urlop żołnierze, obowiązani do służby w linii oficerowie i szeregowcy rezerwy i landwery, a nakoniec żyjący poza wojskowemi domami inwalidów patentowi i rezerwowani inwalidzi.

§. 12.

W stolicach krajów i w takich gminach, które posiadają własne statuty gminne, mają urzęda gminne, o ile dotyczy to ich okręgu gminnego, załatwiać obliczenie w zupełności.

Obowiązane są do tego także te gminy, podlegające Starostwom powiatowym, i te obszary dworskie, którym w miarę ich przydatności poruczy poli-

tyczny Rząd krajowy całkowite załatwienie tej sprawy na ich obszarze. Przeciw takiemu zarządzeniu Rządu krajowego nie ma rekursu.

Wyjąwszy okręgi stolic kraju i opatrzonych własnemi statutami gmin, kierują obliczeniem Starostwa powiatowe. Wszelako obowiązane są także te gminy i obszary dworskie, którym nie będzie poruczonem całkowite przeprowadzenie konskrypcyi na ich obszarze, działać wespół o tyle, że mają przedsiębrać obliczanie w kazdej do swego okręgu należącej miejscowości, z wyjątkiem przeglądu miejscowości i gmin.

§. 13.

Druki, używane do czynności konskrypcyjnej, będą dostarczane kosztem Skarbu publicznego. Wszelkie inne z tą sprawą połączone wydatki mają być w miarę tego, czy dotyczą czynności, przydzielonych ustawą władzom monarchicznym, czy gminom, pokrywane ze Skarbu publicznego, albo przez dotyczące gminy (obszary dworskie).

§. 14.

W każdej miejscowości ma być obliczaną tak w ogóle obecna (krajowa i obca), jakoteż oddzielnie od tego obecna krajowa ludność. Do krajowców liczy się nie tylko mieszkańców, mających prawo przynależności do gminy, do której miejscowość należy, ale także tych obecnych tamże obywateli Państwa Austryackiego, o których niewiadomo, w której gminie podług ustawy o przynależności z d. 3. Grudnia 1863. r. mają być uważani jako przynależni. Wszystkie inne osoby, obecne w miejscowości, liczone będą jako obce

Obliczanie ma być przedsiębrane w taki sposób, ażeby ludność obecna przedstawiała się rozróżnioną podług głównych działów, jakoto: płci, wieku, wyznania religijnego, stanu, ojczyzny, powołania lub zatrudnienia, nieobecna zaś ludność podług płci i miejsca pobytu. Oprócz tego mogą być przytoczone jeszcze inne ważne daty statystyczne, jak n. p. liczba ślepych i głuchoniemych, właściwość stosunków zamieszkania i t. p.

W jakiej formie ma to być uskutecznionem, postanowi się w drodze rozporządzeń.

§. 15.

Postępowanie przy konskrypcyi jest rozmaite, według tego, czy się używa przytem kart oznajmujących, czy nie.

Karty oznajmujące używać należy tylko w stolicach kraju i w takich miejscowościach znaczniejszych, gdzie czynność konskrypcyjną załatwiają całkowicie gminy (§. 12.), i tam, gdzie również zwierzchnicza władza polityczna gminy, po wysłuchaniu zwierzchności gminy, uzna postępowanie zapomocą kart oznajmujących jako odpowiednie stosunkom miejscowym.

§. 16.

W gminach, w których odbywa się obliczanie zapomocą kart oznajmujących, rozdaje zwierzchność gminy zawczasu każdemu właścicielowi domu, lub jego pełnomocnikowi dla obdzielenia wszystkich partyj mieszkających, tudzież klasztorom, szpitalom, akademiom, zakładom wychowawczym i t p. karty oznajmujące do wypełnienia. Forma kart oznajmujących jest dwojaka, według tego, czy się zarządza opisanie stosunków zamieszkania, czy też nie ma ono być przedsiębranem. Opisanie stosunków zamieszkania ma być przedsiębrane tylko w najludniejszych miastach. Nadto doręczone będzie dla każdego domu drukowane pouczenie co do wypełnienia kart oznajmujących właścicielowi domu lub jego zastępcy, który ma tej instrukcyi udzielić obiegowo wszystkim partyom mieszkającym.

§. 17.

Do karty oznajmującej mają być wciągnięte nie tylko wszystkie podzielające mieszkanie osoby, chociażby nawet chwilowo były nieobecne, ale także ich gdzieindziej mieszkające dzieci, dopokąd nie są jeszcze samoistnemi.

§. 18.

Za partye mieszkające, które nie umieją pisać, ma właściciel domu lub jego pełnomocnik wypełnić karty oznajmujące; jeźli zaś taka partya jest odnajmującą tylko, obowiązany jest wypełnić tę kartę oznajmującą przedewszystkiem wynajmujący pomieszkanie, jeżeli umie pisać.

Jeźli niepodobna oprócz jej nazwiska podać na karcie oznajmującej także wszystkich innych szczegułów, to potrzeba nadmienić w niej, dla czego karta nie mogła być całkowicie wypełnioną.

§. 19.

Co do tych krajowców męzkich, którzy w roku przedsiębrania konskrypcyi kończą 20sty rok wieku, jakoteż co do podrastającej młodzieży męzkiej, która osiągnie wiek ten dopiero w roku najbliższej konskrypcyi, lub też w jednem z lat pośrednich, potrzeba do każdej karty oznajmującej, w której taki krajowiec wymieniony jest po raz pierwszy przy obliczeniu ludności miejscowej, załączyć wolny od stemplu i mający być wydanym bezpłatnie wyciąg z księgi metrykalnej, lub też wierzytelny odpis metryki urodzenia takich krajowców.

§. 20.

Właściciel domu lub jego pełnomocnik ma zebrać wypełnione karty oznajmujące wszystkich partyj mieszkających, i jeźli mieszka w tym domu, dodać swoją własną kartę oznajmującą, a potem zeszyć razem wszystkie te

karty z drukowaną okładką i oddać naczelnikowi gminy w przeciągu czasu naznaczonego dla każdej gminy.

Jeźliby właściciel domu lub jego zastępca sam cały dom zamieszkiwał natenczas ma on potwierdzić tę okoliczność bez użycia arkusza okładkowego przy końcu swojej własnej karty oznajmującej.

§. 21.

Naczelnik gminy odbiera karty wraz z arkuszami okładkowemi, przekonuje się, czy są wszystkie, i należycie wypełnione, stara się jak najspieszniej o uzupełnienie braków lub poprawienie innych błędów, i zbiera karty i arkusze okładkowe zapomocą drukowanego arkusza zbiorowego.

Potem ma naczelnik gminy, jeżeli się nie przedsiębierze powszechnego sprawdzania od domu do domu, wybrać przynajmniej tyle kart, ile uzna potrzebnem, i sprawdzać dokładnie rzetelność ich wypełnienia tak w domu samym, jakoteż zapomocą innych badań.

§ 22.

Naczelnik gminy ma tylko ze sprawdzonych kart oznajmujących układać przegląd miejscowości, a jeźli gmina składa się z kilku miejsc, z pojedynczych przeglądów miejscowości zestawiać przegląd gminy, nakoniec ma podpisać wszystkie tabelle.

Jeźli gminę stanowi tylko jedna miejscowość, nie potrzeba układac przeglądu gminy. W takim razie jest przegląd miejscowości zarazem przeglądem gminy.

§. 23.

W takich gminach, gdzie obliczanie nie odbywa się zapomocą kart oznajmujących, tudzież w obszarach dworskich, układa komissarz konskrypcyjny którym być musi ustanowiona przez gminę (obszar dworski) pod jej odpowiedzialnością i przydatna do tego osoba, podług ustnych podań głów familii i żyjących samoistnie pojedynczych osób, arkusze spisowe i przytwierdza wspomnione w §. 19. wyciągi z ksiąg metrykalnych lub wierzytelne kopie metryk urodzenia do każdego arkusza spisowego, gdzie zachodzi potrzeba takiego wykazania.

Wspomnione w §. 20. potwierdzenia właścicieli domów lub ich zastępców mają być również ustnie składane i na dotyczącym arkuszu notowane.

Zresztą ma komissarz konskrypcyjny także w tych gminach w myśl ostatnich postanowień §. 21. kontrolować prawdziwość i dokładność podań tak partyj, jak i właścicieli domów.

§. 24.

Także tam, gdzie ma miejsce bezpośrednie wciąganie do arkuszów spisowych, można w klasztorach, szpitalach, akademiach, zakładach wychowawczych i t. p. przedsiębrać obliczenie zapomocą kart oznajmujących.

To samo tyczy się osób cywilnych, jeźli zachodzi wypadek przewidziany w §. 29.

§. 25.

Z arkuszów spisowych a względnie z kart oznajmujących (§. 24.) mają gminy i obszary dworskie, jeżeli ta czynność została im poruczoną (§. 12), układać przeglądy miejscowości, a względnie gminy i obszaru dworskiego, podpisywać je i wraż z arkuszami spisowemi i kartami oznajmującemi oddawać wcześnie Starostwu powiatowemu.

Wyjąwszy ten wypadek należy do nich tylko wczesne oddanie należycie wypełnionych i podpisanych arkuszy spisowych wraz z podanemi może kartami oznajmującemi, z których Starostwo powiatowe ma układać przeglądy.

§. 26.

Dla każdej miejscowości zrobioną będzie z arkuszów spisowych, a gdzie takich arkuszy nie sporządzano, z kart oznajmujących i z przeglądu miejscowości księga konskrypcyjna, którą przechowywać będzie polityczna władza powiatowa.

Z tych ksiąg nie wolno wyjmować pojedynczych kart, nawet na użytek urzędowy, lecz można tylko sporządzać wierzytelne odpisy.

Naczelnik władzy ma prawo, dozwalać także osobom prywatnym wglądania w księgi konskrypcyjne, z zachowaniem jednak przepisów, jakich wymagają względy służbowe.

Wskazówki o dostrzeżonych w nich niedokładnościach lub opuszczeniach mają być niezwłocznie wzięte pod rozpoznanie, i jeżli okażą się uzasadnionemi, użyte jako potrzebne sprostowania księgi załączone w formie uwag.

§. 27.

Starostwa powiatowe są powołane, nadzorować czynności poruczone podlegającym sobie gminom i obszarom dworskim, i sprawdzać dokładność oddanych wyrobów.

Gminy i obszary dworskie są obowiązane udzielać Starostwom powiatowym wszelkich żądanych wyjaśnień i szczegółów, jakoteż uskuteczniać poprawki, uznane przez nich za potrzebne.

§. 28.

Jeźli podległe Starostwu powiatowemu gminy lub obszary dworskie oświadczą, że nie są w stanie załatwić czynności poruczonych sobie tą ustawą lub przez Rząd krajowy podług paragrafu 12., albo też jeźli oddadzą wyroby swoje nie w terminach naznaczonych na to, lub w takim stanie, że nie mogłyby być użyte, natenczas ma Starostwo powiatowe zarządzić załatwienie tych czynności przez urzędnika powiatowego lub inny przydàtny do tego organ, kosztem dotyczącej gminy lub obszaru dworskiego.

Gminy i obszary dworskie są odpowiedzialne za dokładność wyrobów, które oddadzą, i muszą wynagrodzić wszelką szkodę, jakąby poniósł Skarb publiczny z powodu nieużyteczności oddanych wyrobów konskrypcyjnych.

§. 29

Co się tyczy osób, które mają być spisywane przez władze wojskowe (§. 11.), powinni komendanci wojsk i zakładów nawet w takim razie, gdyby takowe na dniu 31. Grudnia czasowo były nieobecne, zarządzić sporządzenie sumarycznych list etatowych przez bióra obrachunkowe.

Takie same listy etatowe mają być podawane co do osób należących do stanu władz i sztabu armii, jakoteż co do odosobnionych oficerów, ze strony tych organów, które utrzymują ich etat w ewidencyi.

Osoby cywilne, które znajdują się przy wojskowych, zostających w służbie czynnej, jakoteż te, które należą do stanu zakładów wojskowych i nie są wymienione w wspomnionych listach etatowych, mają być spisane zapomocą kart oznajmujących, lub też zapomocą arkuszów spisowych, sporządzanych przez organa cywilne.

Sumaryczne listy etatowe mają przesyłać organa, przeznaczone do układania tych wykazów, przełożonym Komendom Jeneralnym lub wojskowym, które oddają takowe, uzupełniwszy je własnemi wykazami, zapomocą spisu dotyczącemu politycznemu Rządowi krajowemu.

Odnośne wykazy państwowego Ministerstwa Wojny ma polityczny Rząd krajowy odbierać od niego bezpośrednio.

Karty oznajmujące mają być oddawane bezpośrednio tej władzy, która ma układać przegląd miejscowości.

§. 30.

Kto się uchyla od konskrypcyi, albo podaje fałszywe szczegóły, albo zresztą nie dopełni którегokolwiek zobowiązania, jakie wkłada na niego ni-

niejszy przepis, ma być karany przez kompetentną władzę podług okoliczności przypadającą na rzecz gminnego funduszu ubogich jego miejsca pobytu grzywną od 1 do 20 złr., a jeźli takowych złożyć nie jest w stanie, stósownym, czterech dni jednak nie przekraczającym aresztem.

Jeźliby jednak wypadek taki nadawał się do postępowania podług ustawy karnej, należy postępować z nim w odpowiedni sposób.

§. 31.

Z pojedynczych przeglądów gmin (obszarów dworskich) zestawia Starostwo powiatowe przegląd powiatu.

Polityczne władze powiatowe mają przesyłać przeglądy powiatów politycznemu Rządowi krajowemu, ten zaś ma je oddawać, z załączeniem wojskowych list etatowych i wykazów (§. 29.), centralnej komissyi statystycznej, której zadaniem będzie zestawiać z tego przeglądu krajów w formie odpowiednej przeglądom powiatów, a z tych przeglądów krajów ułożyć w końcu przegląd wszystkich zastąpionych w Radzie Państwa królestw i krajów.

§. 32.

Przedkładając przegląd powiatu politycznemu Rządowi krajowemu, ma władza powiatowa, jeźliby w porównaniu z ostatniem obliczeniem okazało się uwagi godne powiększenie lub pomniejszenie ludności albo stanu bydła, przedstawić i wyświecić przyczyny tego.

Przedłożone w tym względzie sprawozdania władz powiatowych mają być równocześnie z przeglądami oddane centralnej Komissyi Statystycznej do użycia przy obrabianiu uzyskanego przez obliczenie ludności materyału.

§. 33.

Rząd krajowy sprawdza przed odesłaniem do centralnej Komissyi Statystycznej przeglądy i inne sprawozdawcze wykazy władz powiatowych, i jeźli znajdzie usterki, które w drodze pisemnej nie mogą być z pewnością usunięte, wysyła urzędnika na miejsce dla zbadania rzeczy i poprawienia. Koszta takiej Komissyi ma zwrócić ten, komu wina tego udowodnioną zostanie.

§. 34.

Dla obliczenia i wykazania tych przynależnych do zastąpionego w Radzie Państwa obszaru ziem, którzy przemieszkują poza tym obszarem

a) w królestwach i krajach, należących do Korony Węgierskiej;

b) w Pograniczu Wojskowem;

c) w takich Państwach zagranicznych, w których istnieje dyplomatyczna lub konsularna reprezentacya Monarchii, lub

d) jako wojskowi są stacyonowani za granicą, ma Ministerstwo Spraw Wewnętrznych udawać się

co do *a*) do Królewsko-Węgierskiego Ministerstwa krajowego;

co do *b*) i *d*) do państwowego Ministerstwa Wojny;

co do *c*) do Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Z uzyskanych doniesień ma być zrobiony stósowny użytek przy układaniu przeglądu krajów (§. 31.)

§. 35.

Obliczenie ma być w każdej gminie ukończone w ciągu miesiąca Stycznia.

Miesiące Luty i Marzec są przeznaczone do układania przeglądów miejscowości i gmin (obszarów dworskich), a miesiące Kwiecień i Maj do układania przeglądów powiatów.

W ciągu miesiąca Czerwca mają być odesłane wszystkie przeglądy powiatów, wojskowe listy etatowe i wykazy (§. 31.), sprawozdania władz powiatowych (§. 32.) i uzyskane podług §. 34. doniesienia do centralnej Komissyi Statystycznej.